

ÖZBEKİSTAN ÜLKE RAPORU

OCAK 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TABLO LİSTESİ	2
KISALTMALAR	2
YÖNETİCİ ÖZETİ	3
1. GENEL BİLGİ	4
1.1. COĞRAFİ KONUM	5
1.2. SİYASİ VE İDARİ YAPI	5
1.3. NÜFUS VE İŞGÜCÜ YAPISI.....	6
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	7
2.1. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER	7
2.2. EKONOMİ POLİTİKALARI.....	Error! Bookmark not defined.
3. İŞ YAPMA PROSEDÜRÜ	Error! Bookmark not defined.
3.1. BANKACILIK SİSTEMİ	Error! Bookmark not defined.
3.2. DEVLET YARDIMLARI	Error! Bookmark not defined.
3.3. OTURUM İZİNİ NASIL ALINIR	Error! Bookmark not defined.
3.4. YABANCI İŞÇİ NASIL ÇALIŞTIRILIR	Error! Bookmark not defined.
3.5. ÇALIŞMA İZİNİ NASIL ALINIR.....	Error! Bookmark not defined.
3.6. ÖZBEKİSTAN'A İHRACAT NASIL YAPILIR	Error! Bookmark not defined.
3.7. İŞ ADAMLARI İÇİN AVUKATLIK ve DANIŞMANLIK HİZMETİ VEREN KURUMLAR.....	Error! Bookmark not defined.
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	Error! Bookmark not defined.
4.1. BANKACILIK SİSTEMİ	Error! Bookmark not defined.
4.2. DÖVİZ	Error! Bookmark not defined.
4.3. PARA TRANSFERİ	Error! Bookmark not defined.
5. DIŞ TİCARET	14
5.1. ÖZBEKİSTAN'IN İHRACATI	15
5.2. ÖZBEKİSTAN'IN İTHALATI	16
6. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER	17
6.1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI.....	17
7. TÜRKİYE İLE TİCARET	19
8. BURSA İLİNİN ÖZBEKİSTAN İLE DIŞ TİCARETİ.....	20
9. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER.....	21
10.YARARLI ADRESLER.....	24
11.KAYNAKÇA	25

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Özbekistan'ın Dış Ticareti (Milyar Dolar).....	14
Tablo 2: Özbekistan'ın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000).....	15
Tablo 3: Başlıca Ülkeler İtibari ile İhracatı (\$ 1.000).....	15
Tablo 4: Özbekistan'ın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000).....	16
Tablo 5: Başlıca Ülkeler İtibari ile İthalatı (\$ 1.000).....	17
Tablo 6: Türkiye'nin Özbekistan ile Dış Ticareti (\$ 1.000.000).....	19
Tablo 7: Türkiye'nin Özbekistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (\$ 1.000).....	19
Tablo 8: Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (\$ 1.000).....	20

KISALTMALAR

GTIP: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu

USD: United States Dollar (Amerikan Doları)

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

GSYİH: Gayrisafi Yurt İçi Hasıla

STA: Serbest Ticaret Anlaşmaları

B.A.E: Birleşik Arap Emirlikleri

AR-GE: Araştırma Geliştirme

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

KDV: Katma Değer Vergisi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

SITC/USTS: Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırılması (Standard International Trade Classification)

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

SWOT: Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler (Strengths, Weakness, Opportunities, Threats)

vs: vesaire

vb. ve benzeri

YÖNETİCİ ÖZETİ

- Orta Asya'nın merkezinde bulunan Özbekistan'nın komşuları Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan ve Türkmenistan olup yüzölçümü 447.400 km²'dir.
- Ülke güneybatıdaki Ceyhun (Amuderya) ile kuzeydoğudaki Seyhun (Sirderya) ırmakları arasında uzanan toprakların büyük bölümünü kapsar.
- 2018 yılı tahminlerine göre nüfus 32,5 milyona ulaşmıştır.
- Özbekistan, eski Sovyetler Birliği ülkeleri arasında 1990-1996 döneminde sanayi üretiminde reel artış sağlayan tek ülke olmuştur. Ancak Özbekistan, 1996 yılında ithal ikameci politika çerçevesinde döviz ve ithalat kontrolünü benimsemiştir.
- Özbekistan'da bankacılık faaliyetleri yeterince gelişmemiştir. Ülkeye ithal edilen malların parasının transferinde önemli sorunlar yaşanmaktadır. İthal edilen malların bedeli genel olarak iki şekilde transfer edilmektedir.
- 2018 yılında Özbekistan'nın toplam ihracatı 8.4 milyar dolar, ithalatı 16.8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkenin ticaret açığı ise 8.4 milyar dolardır. Ülkenin dış ticaret hacmi 25.2 milyar dolardır.
- Özbekistan'ın en önemli ithal kalemini otomotiv ve otomotiv yan sanayi, metal işleme ve ilaç sektörü oluşturmaktadır. 2018 yılında gerçekleştirilen 16,8 milyar dolar ithalatın yaklaşık 0,5 milyar dolarını otomotiv yan sanayi sektörü oluşturmaktadır.
- Özbekistan dış ticaret mevzuatında serbest dolaşım, ihracat, ,re-import, re-export, transit, geçici ithalat, serbest bölge, gümrük bölgesi dışı işleme, gümrük bölgesinde işleme, gözetim altında imha, devlet lehine ithali reddetme gibi rejimlere yer verilmektedir.
- Türkiye Özbekistan arası ticaret hacmi yıllar itibarıyla istikrarlı biçimde artış kaydetmektedir. 2000'li yılların başında 168,4 milyon dolar seviyelerinde olan dış ticaret hacmimiz 951 milyon dolar seviyesini aşmış durumdadır.
- 2018 yılında , Bursa ilinden Özbekistan'a 43,5 milyon doların üzerinde ihracat gerçekleştirilirken, Özbekistan'dan ithal ettiğimiz ürünlerin değeri 1,2 milyon dolar olmuştur. Bursa ili, İstanbul'dan sonra Özbekistan'a en fazla ihracat yapan il konumundadır.
- Özbekistan'ın Odamız ile ilişkileri;
  - 12.07.2018 Özbekistan Ankara Büyükelçisi Sn. Alisher Agzamhodjaev ve beraberindeki heyetin Odamıza nezaket ziyareti

- 26.07.2018 Özbekistan Sırderya Vilayeti yatırım, ticaret ve turizm olanakları tanıtım toplantısı ve ikili iş görüşmeleri etkinliği
- 27.03.2019 Özbekistanlı işadamlarının Odamıza nezaket ziyareti

1. GENEL BİLGİ

Resmi Adı	ÖZBEKİSTAN
Yönetim Biçimi	CUMHURİYET
Devlet Başkanı	ŞEVKET MİRZİYOYEV
Başkent	TAŞKENT
Nüfus (Worldometers)	33,216,389
Yüz Ölçümü (km²)	447.400 km ²
Dil	ÖZBEKÇE
Dini Yapı	MÜSLÜMAN
Para Birimi	ÖZBEKİSTAN SOMU
GSYİH (Milyon \$)	40.259 (Milyon \$) (2018, IMF)

KBGSYİH (\$)	1.238 (\$) (2018, IMF)
Büyüme Oranı (%)	5,0 (2018, IMF)

1.1. COĞRAFI KONUM

Orta Asya'nın merkezinde bulunan Özbekistan'nın komşuları Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan ve Türkmenistan olup yüzölçümü 447.400 km²'dir. Ülke güneybatıdaki Ceyhun (Amuderya) ile kuzeydoğudaki Seyhun (Sirderya) ırmakları arasında uzanan toprakların büyük bölümünü kapsar. Ülkenin kuzey ile güney ucu arası 925 km, doğu ile batı ucu arası 1.400 km olup, sınırlarının toplam uzunluğu 6.221 km'dir. 1936'da kurulan Karakalpakistan Özerk Cumhuriyeti ile birlikte Özbekistan, 13 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler : Andican, Buhara, Cizzah, Kaşkaderya, Namangan, Semerkant, Surhanderya, Sirderya, Taşkent, Fergana, Harezmi ve Nevai bölgeleridir.

Topraklarının yüzde 46'sı yaylak ve bozkırlardan ve yüzde 41'i de çöl ve diğer arazi tiplerinden oluşan Özbekistan'ın toplam kara alanlarının yüzde 3'ü orman ve koruluk, yüzde 10'u ise tarıma elverişlidir. Ekilebilir alanların yaklaşık yüzde 95'i ise sulanabilmektedir. Bu özelliği ile Özbekistan, Orta Asya cumhuriyetleri arasında en iyi sulu tarım yapılabilen ülke konumundadır.

1.2. SİYASİ VE İDARİ YAPI

Demokratik sistemi yerleştirmek için çok partili sisteme geçilmesine yönelik olarak alternatif partilerin kurulması için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Aralık 1994'de ilk çok partili demokratik seçimler yapılarak mevcut meclis oluşturulmuştur.

2004 yılında yapılan bir yasal düzenlemeyle, Özbekistan'da yasama organı olarak; Yüksek Meclis, 150 üyeli Yasama Meclisi ve 100 üyeli Senato olarak yeniden şekillendirilmiştir. Senatoya; Karakalpakistan Cumhuriyeti, Taşkent Şehri ve diğer 12 vilayetten 6'sar Senatör (toplam 84 senatör) seçilmekte, kalan 16 Senatör de Cumhurbaşkanı tarafından tayin edilmektedir. 150 kişilik Yasama Meclisi'nin 135 milletvekilliği için siyasi partilerden seçim sonucuna göre belirlenmektedir. Daha önce belirlenen 15 sandalye ise Özbekistan Ekoloji Hareketi'ne verilmiştir.

Meclis; dar bölge seçim sistemine göre siyasi partilerin katıldığı oylamalar sonucunda seçilen milletvekillerinden oluşmaktadır. Görev süresi beş yıl olan Meclis, bir sonraki Meclis oluşuncaya kadar görevine devam etmektedir. Seçim günü 25 yaşını doldurmuş olan ve en az beş yıl süreyle Özbekistan'da daimi ikamet eden Özbek vatandaşları milletvekili seçilme hakkına sahiptir. Milletvekilleri bilimsel ve pedagojik faaliyetin dışında ücret karşılığı başka bir faaliyette bulunmamaktadır.

Senato; Bölgesel temsil esasına göre seçilen 100 senatörden oluşur. Karakalpakistan Cokarı Kengesi (Yerel Meclis), 12 vilayet ve Taşkent Şehrine bağlı şehir ve ilçe meclislerine seçilen yerel meclis vekilleri tarafından yapılan ortak toplantılarda, gizli oylama ile 6'sar kişi (toplam 84) Senatör olarak belirlenmektedir. Bakiye 16 Senatör ise Cumhurbaşkanı tarafından bilim, sanat, edebiyat, ekonomi ve diğer alanlarda önemli konuma sahip, saygın kişiler arasından atanmaktadır. Senato'da bölgesel, siyasi ve diğer esaslara dayalı gruplar oluşturulamaz. Görev süresi beş yıl olup yeni Senato oluşturuluncaya kadar göreve devam eder. Seçim günü 25 yaşını doldurmuş, beş yıl daimi olarak ikamet eden Özbek vatandaşları senatör olma hakkına sahiptir. Dokunulmazlık hakkına sahip olan Senato üyeleri, suçlanamaz, gözaltına alınamaz ve yargılanamazlar.

Senato'da daimi olarak görev yapacak senatör sayısı toplam üyenin ¼'ünü geçemez, daimi çalışacak senatörler bilimsel ve pedagojik faaliyetin dışında ücret karşılığı herhangi bir gelir getirici işle meşgul olamazlar.

Bakanlar Kurulu, Başbakan, Başbakan Yardımcıları, bakanlar ve devlet komitesi başkanlarından oluşur. Karakalpakistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Başkanı da Bakanlar Kurulu üyeleri arasında yer almaktadır. Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanı ve Yüksek Meclis'e (Yasama Meclisi ve Senato) karşı sorumludur. Bakanlar Kurulu, seçimlerin ardından kurulan yeni Yüksek Meclis'e istifasını sunar. Yeni yapılan genel seçimlerin ardından Başbakan adayı, Yasama Meclisi'nde en çok milletvekilliği sandalyesine sahip siyasi parti veya eşit sayıda milletvekilliği sandalyesine sahip bir kaç siyasi parti tarafından önerilir. Cumhurbaşkanı önerilen Başbakan adayını inceledikten sonra 10 günlük süre içerisinde Yasama Meclisi ve Senato onayına sunar. Başbakan adayı, milletvekilleri ve senatörlerin toplam sayısının yarısından fazlasının destek oyu ile onaylanmış sayılır. Bakanlar Kurulu üyeleri Başbakan tarafından önerilir ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanır.

Başbakan ile Yasama Meclisi arasında devamlı anlaşmazlık olması durumunda, Yasama Meclisi milletvekilleri toplam sayısının en az üçte ikisi tarafından Cumhurbaşkanı'na sunulan öneri çerçevesinde, Yüksek Meclis'in alt ve üst kanadının ortak oturumunun gündemine Başbakana güvensizlik oyu verilmesi konusu getirilir. Başbakana güvensizlik oyu, milletvekilleri ile senatörlerin toplam sayısının en az üçte ikisinin oy vermesi durumunda geçerli olacaktır. Bu durumda, Cumhurbaşkanı Başbakanın görevinden alınmasına ilişkin karar alır. Bakanlar Kurulu da Başbakan ile birlikte istifa eder. Yeni Başbakan adayı Cumhurbaşkanı tarafından Yüksek Meclisi Yasama Meclisi'ndeki siyasi parti meclis gruplarıyla ilgili istişareler yapıldıktan sonra Yüksek Meclis alt ve üst kanadının onayına sunulur. Başbakan adayı Yüksek Meclis tarafından iki kez reddedilmesi durumunda Cumhurbaşkanı, Başbakan Vekilini atar ve Yüksek Meclisi fesheder.

Bakanlar Kurulu, Başbakan, 7 Başbakan Yardımcısı, 15 Bakan ve 8 Komite Başkanından oluşmaktadır.

2016 yılında ülkenin ilk Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un vefatı sonrası yapılan seçimlerde 2003 yılından beri Başbakanlık görevini yürüten Şevket Mirziyoyev yeni Cumhurbaşkanı olarak seçilerek görevine başlamıştır.

1.3. NÜFUS VE İSTİHDAM

Nüfus büyüklüğü açısından BDT ülkeleri arasında Rusya ve Ukrayna'nın ardından üçüncü sırada, Orta Asya ülkeleri arasında birinci durumda olan ülkede 100 etnik unsur bulunmaktadır. Nüfusun, %80'ini Özbekler, %3,8'ini Ruslar, %4,9'unu Tacikler, %3,6'sını Kazaklar, %2,2'ini Karakalpaklar ve kalanını diğer milletler (Tatar, Kırgız, Türkmen, Ukraynalı, Azeri, Ermeni, Beyaz Rus, Yahudi, Alman, Koreli vs.) teşkil eder. Nüfus yoğunluğu km² başına 62 kişi olup nüfusun % 36,1'i kent merkezlerinde, % 63,9'u ise kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Kırsal bölgelerdeki nüfusun ¾'ünü Özbekler teşkil etmektedir.

Genç bir nüfusa sahip olan Özbekistan'da nüfusun %56'sı 25, %34'ü 15 yaşın altındadır. Ekonomik faaliyetlerde bulunan nüfusun %56,7'sini erkekler, %43,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır.

Ülke nüfusu giderek artış göstermekte olup, 1991'de 20 milyon 702 bin olan nüfus, 2008 yılında 27 milyon 555 bine, 2009 yılında 27 milyon 767 bine ve 2015 yılı sonu itibarıyla ise 31.576.400'e ulaşmıştır. Nüfus artış

oranı geriye doğru 2003 te 1.1, 2004 ve 2005’de 1.2, 2006’da 1.3 ve 2007’de ise 1.5 iken, 2008 yılında % 1.8, 2009 yılında % 1.7, 2010 yılında % 1.8, 2011 yılında % 1.5, 2012 yılında % 1.5, 2013 yılında % 1,7, 2014 yılında % 1,7 ve 2015 yılında da % 1,8 olmuştur. Nüfus yoğunluğu km2 başına 70,6 kişi olup nüfusun % 50,6’sı kent merkezlerinde, % 49,4’ü ise kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Kırsal bölgelerdeki nüfusun ¼’ünü Özbekler teşkil etmektedir.

İşgücü

Genç bir nüfusa sahip olan Özbekistan’da nüfusun % 56’sı 25, % 34’ü 15 yaşın altındadır. Ekonomik faaliyetlerde bulunan nüfusun % 56,7’sini erkekler, % 43,3’ünü kadınlar oluşturmaktadır. Resmi rakamlara göre yaklaşık 13.058,3 bin kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 2015 yılında 2,7 bin kişinin işsiz olduğu belirtilmektedir. Ancak devletin istihdamı artırıcı tedbirler almasına rağmen işsiz sayısı ve gizli işsizliğin açıklanan rakamların çok daha üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Ülkede 2015 yılı sonu itibarıyla aylık asgari ücret 130.240 Sum’dur. Kamu ve özel sektörde işçi ve çalışan kesimin ücretleri 400.000 Sum’dan başlamaktadır. Ücretler çok düşük seviyelerdedir.

Rusya Federal Göçmenlik Hizmeti’nin Ocak 2015 tarihinde yaptığı açıklamaya göre, Rusya Federasyonu’nda çalışan 10.9 milyon yabancı uyruklu işçinin 2.3 milyonu (2. sıra) Özbekistan vatandaşıdır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

2.1. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

Ülkenin 2016 yılı Gayri Safi Yurt İçi Hasılası (GSYİH) bir önceki yıla göre % 3,5 büyüme oranıyla 194.809 milyar Sum’a ulaşmıştır. GSYİH içinde özel sektörün payı ise % 82.9 olarak gerçekleşmiştir.

Son beş yıl incelendiğinde GSYİH ortalama % 7,16 oranında büyüme göstermiştir. 2013 yılında % 8.0, 2014 yılında da % 8.1 büyüme görülmektedir. Son yıllardaki hızlı büyüme güçlü iç ve dış talepten kaynaklanmaktadır. Özellikle yurtdışında çalışan Özbek işçi vatandaşlarının gönderdiği dövizler (GSYİH’nın % 15’i) ve ülkenin ihraç mal fiyatlarının (altın ve hidrokarbon) dönemsel olarak yüksek seyretmesinin etkisiyle tüketim ve gayrimenkul yatırım canlılığını korumaktadır. Ancak 2015 yılında yurtdışında, özellikle Rusya’da çalışan Özbek vatandaşların gönderdiği döviz miktarında ciddi düşüş yaşanmıştır.

Özbekistan’ın Gayri Safi Yurt İçi Hasılası (GSYİH) sektörel bazda incelendiğinde, hizmetler sektörünün % 53,5 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunun dışında, sanayi (% 21,8) ve tarım sektörlerinin (% 14,9) ülke ekonomisi için büyük öneme sahip olduğu bilinmektedir.

Özbekistan sağlanan hızlı ekonomik büyümeye rağmen düşük gelire sahip ülkeler gurubunda yer almaktadır.

Tarım Sektörü

Orta Asya’da artan su sıkıntısı ve gıda ithalatını mümkün kılan Sovyet ekonomik dağıtım sisteminin sona ermesiyle birlikte, pamuk üretiminin azaltılarak, tahıl ve diğer ürünlerin üretimine ağırlık verilmesi gündeme gelmiştir. Bu çerçevede son yıllarda pamuk ekilen alanlar tahıl, sebze ve meyve üretimi lehine daraltılmıştır. Ülke topraklarının çok az bir kısmının tarıma elverişli olması nedeniyle, sulanan alanların su ya da diğer kaynakların tüketimi göz önüne alınmadan tek tip tarım ürününe ayrılması aşırı tuzlanma, erozyon gibi bir takım ciddi sorunların ortaya çıkmasına ve beraberinde tarımsal verimin düşmesine neden olmuştur. Bugün ülkenin sulanan topraklarının yaklaşık yarısında aşırı tuzlanmayla karşı karşıya bulunmaktadır.

Hükümetin yürüttüğü ithal ikameci politikanın bir parçası olarak Özbekistan kendi kendine yeterli bir tahıl üreticisi ülke olmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, önümüzdeki yıllarda tarım ve tarıma dayalı sanayilerdeki yatırımların artması beklenmektedir.

Ülkede yılda yaklaşık altı milyon ton meyve ve sebze üretilmekte olup, bu miktar iç piyasanın ihtiyacını fazlası ile karşılamakta, ancak meyve sebze işleme tesislerindeki yetersizliklerden ve eski teknoloji kullanımından ötürü üretimi yapılan mallar istenilen düzeyde işlenememektedir.

1990'ların başında ülkede tarımsal üretim devlet işletmeleri ve kooperatifler tarafından gerçekleştirilirken, 1999 yılından itibaren büyük ölçekli devlet işletmelerinin özelleştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Tarım alanları devlet mülkiyetinde kalmaya devam etmektedir. Temmuz 1998'de yayınlanan bir kararname ile başka bir yasada aksine bir hüküm bulunmadıkça arazi parsellerinin satılması ya da ipotek edilmesi yasaklanmıştır. Yapılan özelleştirme arazilerin bir nevi kiralınması anlamına gelmektedir.

Özbekistan'da tarımsal faaliyetler merkezi planlama ile yürütülmektedir. Özbekistan, Tarım ve Su İşleri Bakanlığı, Özbekistan Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırım ve Ticaret Bakanlığı ve Devlet Planlama Komitesi tarafından tarım alanlarında yetiştirilecek ürünlerin miktarları bölgelere göre belirlenmektedir. Buna göre Vilayetlerdeki ve İlçelerdeki yetkili makamlar tarafından tarım alanlarında hangi ürünün ne miktarda yetiştirilmesi gerektiği önceden belirlenmekte ve belirli bir plan dâhilinde devlete teslim edilmesi gereken asgari miktarlar tespit edilmektedir. Çiftçiler ve Aile şirketleri verilen planda belirlenen üretim miktarını gerçekleştirmek zorundadır.

Çiftçi yetiştirdiği ürünlerin (pamuk hariç) devlete vermekle yükümlü olduğu miktarı aşan kısmını istediği gibi satma ve kullanma hakkına sahiptir. Devlete verilmesi gereken miktar hektar başına ton olarak belirlenir. Çiftçi üretim fazlasını ancak yaşadığı vilayet dâhilinde satabilmektedir. Pamuk üreten çiftçilerin ürettiği pamuğun tamamını devlet almakta olup, pamuk ticareti yasaktır.

Özbekistan tarım alanındaki verimliliği artırmaya yönelik bilimsel çalışmalara büyük önem vermektedir. Bu amaçla, Özbek Tarımı Bilimsel Verimlilik Merkezi'ni kurmuştur. Bu kuruluş, Tarım Bakanlığı ve diğer Kuruluşlarla işbirliği yaparak ülkedeki tarım komplekslerinin sorunları konusunda bilimsel araştırmalar yapmak; tarımsal üretim etkinliğini en üst seviyeye çıkarmak için gerekli çalışmaları yürütmek ve uluslararası araştırma merkezleriyle işbirliğini geliştirmekle görevlendirilmiştir. Diğer yandan Pahtabank'ın (Pamukbank) Agrobank (Ziraat Bankası) adıyla yeniden kurulmasına ilişkin cumhurbaşkanı kararı yayınlanmıştır. Buna göre, tarım sektöründeki projelerin finanse edilmesi, tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ile çiftçilere kredi ve bankacılık hizmeti verilmesi, tarım sektöründe yatırım politikasının yürütülmesinin Agrobank'ın temel görevleri olarak belirlenmiştir. Öte yandan cumhurbaşkanı tarafından alınan diğer bir karar ile Galla Bank, Kışlak Kuruluş Bankasına (Rural Construction Bank) dönüştürülmüştür. Ağırlıklı olarak kırsal kesimlerin geliştirilmesine yönelik projeleri finanse etmekle yükümlü olacaktır.

Sanayi Sektörü

İmalat sanayinin yapısı incelendiğinde, öncelikli ve gelişmekte olan, yabancı yatırımcıların da ilgisini çeken en önemli sektör otomotiv sanayidir. Özbekistan'ın otomotiv sektöründe Özbek Devlet Oto Sanayi A. Ş.'nin (Uzavtosanoat) kurduğu ortak girişimlerle (joint venture) birlikte Alman Daimler-Benz ve Güney Kore'nin Daewoo firmalarının katkısıyla ülkede bu alanda önemli gelişmeler sağlanmıştır. Daimler-Benz firması 1995 yılında 400 adet otobüs üretimiyle ülkedeki ilk Mercedes otobüs üretimini gerçekleştirmiştir. Bu üretimin önemli bir kısmı Uzavtosanoat tarafından oluşturulan Asaka Bank vasıtasıyla satılmıştır.

1996 yılında üretime başlayan 658 milyon dolarlık UzDaewooAuto fabrikası 2000 yılı sonuna kadar 238.000 araç üretmiş olup, monopol durumundaki UzDaewooAuto otomobil fabrikasının üretimi 2004 yılında % 73, 2005 yılında % 44, 2006 yılında % 39'luk artış göstermiştir. 2007 yılında % 23'lük artışla 172.000 otomobil üretilmiş ve bu rakamın 109.000 adedi ihraç edilmiştir. 2009 yılından itibaren Chevrolet lisansı ile otomobil üretimine devam eden fabrika 2012 yılında 235.518 adet, 2013 yılında 251.342 adet, 2014 yılında 245 700 adet ve 2015 yılında da 219 000 adet otomobil üretmiştir. Üretimin büyük bir kısmı iç piyasada satılmakta olup, ayrıca Rusya ve diğer BDT ülkelerine ihracat yapılmaktadır.

Diğer taraftan GM firması araba motoru üretimi için Taşkent'te yatırımı yapmış olup, 2010 yılında üretime başlamıştır.

Ayrıca, Koç Holding, Özbek ortağı Uzautosozlash ile ortak olarak 64 milyon dolar sermaye ile Semerkand'ta ticari araç üretimi ve aksesuar satışı yapan Samkoçauto fabrikasını kurmuştur. Ancak söz konusu ortaklık sona ermiş olup, fabrikada 2007 yılından itibaren Japon Isuzu marka ticari araç üretimine geçilmiştir. Bu fabrikada 2010 yılında 1.268 adet, 2011 yılında 964 adet ve 2012 yılında 1010 adet otobüs üretilmiştir.

Özbek Oto Sanayi ("Uzavtosanoat") A.Ş. Basın Müşavirliği tarafından yapılan açıklamada, 2014 yılında GM Uzbekistan fabrikasında 245.700 adet otomobil üretildiği ve 55 bini ihraç edildiği bildirilmektedir. Şirket verilerine göre, 2014 yılında otomotiv sektöründe faaliyet yürüten şirketlerin üretim hacmi % 11.1 oranında artarak 8,9 trilyon Sum olmuştur. Kurum bünyesindeki fabrikalar tarafından 2014 yılında 245.700 adet binek otomobil, 3.800 adet "ISUZU" marka otobüs ve kamyonlar, 1200 adet MAN marka kamyon ve 133.700 adet motor sistemleri üretilmiştir. Özbekistan'da üretilen otomotiv ürünleri daha çok Rusya Federasyonu, Kazakistan, Azerbaycan, Ukrayna, Belarus gibi BDT ülkelerinin yanı sıra Endonezya, Brezilya, Türkiye ve Kore gibi ülkelere ihraç edilmektedir. Ancak 2014 yılında Rusya'ya binek otomobil satışı 2013 yılına göre % 38 oranında azalarak 37.695 adet olmuştur.

Alman MAN Şirketi tarafından 2009'da kurulan fabrikada aynı yıl üretime başlanılmış ve aynı yıl 722 adet, 2010 yılında 832 adet, 2011 yılında 839 adet, 2012 yılında 910 adet ve 2013 yılında 1200 adet ve 2014 yılında da 1200 adet kamyon üretilmiştir.

Özbek Devlet Oto Sanayi A.Ş. ile Mercedes Benz arasında 2010 yılının Mayıs ayında kurulan ortak şirketin Taşkent Çkalov Uçak Fabrikasının kullanılmayan tesislerinde şehiriçi ve şehirlerarası otobüs ile midibüs üretimi için yatırıma başlamıştır.

Tarım makineleri ve ekipmanları üretiminde önemli bir kapasiteye sahip olan Özbekistan'da tarımsal üretimin önemli bir kısmı eski makineler ile yapılmaktadır. 1995 yılında ABD "CASE" şirketinin Taşkent traktör fabrikası ile yapmış olduğu anlaşma sonucu önemli sayıda ve çok çeşitli tarım alet ve makineleri tarımsal üretimde yerini almıştır. Bilahare Almanya ile ortak yatırım sonucu TTZ Traktör fabrikasında Alman patentli traktör üretimi yapılmaya başlanılmıştır. TTZ Fabrikasında 2010 yılında 2.539 adet traktör üretilmiştir. Ayrıca, Rusya, Belarus ve Kazakistan'dan traktör ve söz konusu diğer ürünlerin ithalatı da yapılmaktadır.

Taşkent Mekanik Fabrikası olarak yeniden adlandırılan Çkalov Uçak Fabrikasında İl-114 ve İl-76 tip uçaklar için yedek parça üretimi yapılmaktadır.

Özbekistan'da halihazırda mevcut ve gelişme potansiyeli bulunan diğer önemli sektör tekstildir. Bu sektörde önemli yatırımlar yapılmıştır. Ancak yine de kapasite yeterli düzeyde değildir. Pamuk ve pamuk

ipliğinin çok az bir kısmı ülke içerisinde işlenebilmektedir. Bu sektörde atıl vaziyette olan pek çok tekstil fabrikasının modernizasyonu için yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut tesislere ilave olarak ülkede üretilen pamuğun daha fazla katma değer yaratılarak pazarlanması ve ihraç edilmesi için kumaş ve konfeksiyon fabrikaları kurma çalışmaları devam etmektedir.

Özbekistanda tekstil firmalarının büyük kısmının kayıtlı bulunduğu Uzbekyengilsanoat A. Ş. kayıtlarında yaklaşık 285 firma bulunmaktadır. Bunların arasında 77 adedi iplik üretimi, 60 adedi dokuma ve örme, 27 adedi ipek işleme ile iştigal etmektedir. Bu işletmelerin yıllık 390.000 ton pamuk ipliği üretimi, 111.7 milyon metre kare kumaş üretimi, 59.000 ton örme kumaş, 108.5 milyon adet örme ürünleri, 8 milyon çift çorap, 1.900 ton ipek ipliği kapasitesi bulunmaktadır. Ayrıca 7 adet ticari şirket de bu kurumun altında yer almaktadır.

Geçmiş yıllar içerisinde tekstil sektörüne 1,5 milyar dolar değerinde yabancı sermaye yatırımı gerçekleşmiştir. Özbekistan'da 100'den fazla yabancı sermayeli şirket kurulmuş olup, toplam tekstil ürünlerinin % 95'i bu şirketler tarafından üretilmekte ve üretilen malın % 80'i ihraç edilmektedir. Bu firmaların % 45'i Türkiye, % 9'u Kore, % 8'i İngiltere, % 7'si Almanya yatırımları olarak faaliyet göstermektedir.

Ulaştırma ve İletişim

Özbekistan'da yurtiçi ve yurtdışı yük taşımacılığı genellikle karayolu vasıtası ile yapılmaktadır. 2015 yılı içerisinde bir önceki yıla nazaran % 5.1'lik artışla 1.534,0 milyon ton yük taşımacılığı yapılmıştır. Bunun 1.398,5 milyon tonu karayolu, 67,7 milyon tonu demiryolları, 67,8 milyon tonu boru hattı, geri kalan kısmı da havayolları ile gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 100.000 firmaya taşımacılık yapma lisansı verilmiştir.

Özbekistan'da 2015 yılında toplam 20,2 milyon kişi demiryolu, 2.2 milyon kişinin de havayolu ile seyahat ettiği istatistiklere yansımaktadır.

1993 yılında başlatılan Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru Programının (TRACECA) halen ülkemiz ve Özbekistan'ın yanısıra, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Romanya, Tacikistan, Türkmenistan ve Ukrayna olmak üzere 13 üyesi bulunmaktadır. Özbekistan, Programa aktif şekilde katılmaktadır.

Öte yandan, Özbekistan'da DHL, FedEx, UPS, Aramex, ASE Express gibi uluslararası kargo şirketleri, iletişim sektöründe UMS, Beeline, Ucell, Uzmobil gibi mobil operatörler faaliyet göstermektedir.

Doğal Kaynaklar ve Madencilik Sektörü

Özbekistan'da 100'den fazla yeraltı maden çeşidi bulunmaktadır. Bunların başında; altın, bakır, gümüş, kurşun, çinko, uranyum ve benzeri yeraltı kaynakları gelmektedir. Özbekistan volfram, doğal gaz ve diğer yeraltı hammadde kaynakları bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir.

Özbekistan'da en önemli maden kaynağı altın yataklarıdır. Özbekistan, altın madenleri bakımından dünyada dördüncü, altın üretiminde ise BDT ülkeleri içinde Rusya'dan sonra ikinci, dünyada dokuzuncu sırada yer almaktadır. Altın yataklarının merkezi Nevai vilayetindeki Muruntov'dur. Burada 20 yıl önce altın bulunmuş ve işlenmeye başlanmıştır. Dünyada; Muruntov yatağı, açık usulde altın kazılan Endonezya'daki "Grosberg" yatağından sonra ikinci sıradadır. Onun uzunluğu 3.5 km, eni 2.7 km ve çukurluğu 430 metredir. Taşkent

sınırında Cizzah ve Namangan vilayetlerinde de (Mercan-Bulak, Zarmitan, Çadək) altın maden yatakları vardır. Bu maden yatakları sayesinde Taşkent'e yakın Almalık şehri kurulmuş ve burası renkli metallerin işlendiği merkez haline gelmiştir. Zarafşan vadisinde bulunan altın yatakları 1995 yılından 2007 yılına kadar Özbek-Amerikan ortak girişimi olan Zarafshan Newmont şirketi tarafından işletilmiştir.

Ülkede bir diğer önemli doğal kaynak da bakırdır. Toplam bakır rezervleri 1.3 Milyon ton olarak hesaplanan Özbekistan, bu alanda dünyada onuncu sırada gelmektedir. Ülkede 40 yıl daha işletilebileceği öngörülen bakır, aynı zamanda ülkenin önemli ihrac kalemleri arasında yer almaktadır. Ülkemizin Özbekistan'dan bakır ithalatı da son yıllarda giderek artmaya başlamış ve 2003 yılında 27 milyon dolar olan bakır ithalatımız, 2005 yılında 137 milyon dolara, 2007 yılında 352 milyon dolara ve 2008 yılında 346 milyon dolara yükselmiş 2009'da 237 milyon dolar, 2010 yılında 517 milyon dolar, 2011 yılında 620, 2012 yılında yaklaşık 612 milyon dolar ve 2013 yılında 589,2 milyon dolar, 2014 yılında 543 milyon dolar ve 2015 yılında ise 547 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Dünyanın 7'nci büyük uranyum üreticisi ve 5'inci ihracatçısı olan Özbekistan'da (Nevai Maden Metalurji Fabrikası) uranyum üretimi 2006 yılında 2.270 ton olarak kaydedilmiştir. Özbekistan'ın ortalama yıllık 2.300 ton olan uranyum üretimi 2011 yılında 3.000 tonun üzerine çıkarılmıştır. Özbekistan'ın bilinen uranyum rezervleri ise 185.500 ton civarındadır.

Özbekistan topraklarında çok miktarda tuz yatakları, alüminyum, mermer, granit, değerli taşlar ve inşaat malzemeleri hammaddesi vardır. Meşhur Gazdan mermer yatağı ülkede bulunmaktadır. Bu mermerler inşaatlarda, binalarda ve diğer çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Çakmak taşı, seramik, porselen mineralleri vardır. Siyah metallere demir, manganez ve krom yatakları mevcut olup, bunları işlemek için Bekabad'da metalurji fabrikası kurulmuştur. Özbekistan'da çok miktarda manganez bulunan maden yatakları özellikle Dautaş, Kızılbayrak, Kaşkaderya sınır bölgelerinde yer almaktadır.

Özbekistan sanayi üretiminde renkli metallere önemli yer tutmaktadır. Üretim, genel olarak altın, bakır ve ısıya dayanıklı metallere oluşmaktadır. Bu alandaki en büyük işletme, Almalık'taki metalurji kompleksidir. Söz konusu maden-metalurji fabrikasının modernize edilmesi amacıyla 2008-2012 döneminde 294 milyar Sum'luk (yaklaşık 232 milyon dolar) yatırım yapılmıştır. Çırçık şehrinde kurulan fabrikada volfram ve molibden üretimi gerçekleştirilmektedir.

USGS (ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi) Merkezi verilerine göre, Özbekistan altın üreten ülkeler arasında yedinci sırada yer almıştır. Bu verilere göre Özbekistan'da 2014 yılında 102 ton altın üretilmiştir.

Özbekistan'ın bakır üretimi konusunda tekel olan Almalık Madencilik ve Metalurji Fabrikası temsilcisinin basına yaptığı açıklamaya göre, Özbekistan'da 2014 yılında 99,5 bin ton bakır üretmiş olup, 2013 yılına göre % 1,5 oranında üretimde artış göstermiştir. "Yıl boyunca geçen yılın seviyesinde üretim hızını tutturmaya ve hatta üretimi artırmaya çalışıldığını" söyleyen fabrika temsilcisi, ürünlerini devamlı satın alan müşteriler talebinde belirgin bir azalma olduğu için Asya'dan yeni pazar arayışı içinde olduklarını eklemiştir. Bakır cevheri Taşkent vilayetindeki "Kalmakır" ve "Sarı-Çeku", Cizzah vilayetindeki "Uç-Kulaç" ve Surhanderya vilayetindeki "Handiza" yataklarından çıkarılmaktadır. "Almalık MMF"sı bakırın yanı sıra; çinko, demir, kurşun konsantresi ve diğer ürünler üretmekte olup, ülke içinde üretilen gümüşün yaklaşık % 90'ı ve altının % 20'si fabrikanın payına düşmektedir.

Enerji

Özbekistan'da 39 adet elektrik enerjisi üretim tesisi vardır. Elektrik enerjisi esas olarak doğal gazla çalışan santrallerden elde edilmektedir. Ülkede 11 adet termik santral ve 28 adet hidroelektrik santrali bulunmaktadır.

Özbekistan'ın enerji ve doğal zenginlik kaynaklarının başında doğal gaz, petrol ve kömür gelmektedir. Ulusal ve uluslararası raporlara göre, Özbekistan'ın potansiyel petrol rezervi 100 milyon ton, doğal gaz rezervi 1.8 trilyon m³, kömür rezervi 5.7 milyar ton ve uranyum rezervi ise 185 bin ton olduğu tahmin edilmektedir.

Özbekistan'da üç büyük kömür yatağı vardır. Bunlar, Taşkent vilayetindeki Angren ve Surhenderya'daki Şargun ile Baysun yataklarıdır. Bunların içinde en çok kömür çıkarılan Angren'deki maden yataklarıdır. Özbekistan'ın yıllık kömür üretimi, yaklaşık 4 milyon tonu geçmektedir. 2015 yılında 4.4 milyon ton üretim gerçekleşmiştir. Kömürden daha iyi verim elde etmek için onun gaz ve sıvı yakıt haline getirilmesi önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Buna bağlı olarak Angren kömür ocağında yeraltı gaz işleme istasyonu kurulmuştur. İstasyonda, yılda 60 milyar m³'e varan gaz üretimi yapılmaktadır.

Petrol, Kaşkaderya, Surhenderya ve Fergana vilayetlerinde çıkarılmaktadır. Ülkede toplam üç adet Petrol Rafinerisi faaliyette bulunmaktadır.

Özbekistan'ın 2008 yılında elektrik enerjisi üretimi 48.9 milyar kW/saat, 2009 yılında 50 milyar kW/saat, 2010 yılında 51.7 milyar kW/saat, 2011 yılında 52.4 milyar kW/saat, 2012 yılında 52.5 milyar kW/saat, 2013 yılında 53.2 milyar kW/saat, 2014 yılında 55 milyar kW/saat, 2015 yılında ise 57,2 milyar kW/saat olarak gerçekleşmiştir.

Özbekistan'da üretilen elektrik Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan gibi komşu ülkelere ihraç edilmektedir. Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan arasındaki bölgenin enerji ve su kaynaklarının kullanımına ilişkin hükümetlerarası işbirliği anlaşmasına göre, Kırgızistan, yaz mevsiminde hidroelektrik santrallerinden elde ettiği enerji fazlasını Özbekistan'a aktarırken, karşılığında kışın Özbekistan'dan elektrik ve doğal gaz almaktadır.

Özbekistan bağımsızlıktan sonra doğal gaz üretimini önemli oranda artıran tek BDT ülkesidir. 1992 yılında 42.4 milyar m³ olan doğal gaz üretimi, 1997 yılında 48.1 milyar m³'e, 2003 yılında 57.5 milyar m³'e, 2004 yılında 59.9 milyar m³'e, 2006 yılında 62.7 milyar m³'e, 2007 yılında 65.0 milyar m³'e 2008'de 67.8 milyar m³'e 2009 yılında 61.4 milyar m³'e ulaşmıştır. 2010 yılında 60 milyar m³, 2011 yılında 59 milyar m³, 2012 yılında 62.9 milyar m³ ve 2013 yılında 63,5 milyar m³, 2014 yılında 65 milyar m³ ve 2015 yılında ise 66 milyar m³ üretim gerçekleştirilmiştir.

Ülke içinde doğal gaz tüketimindeki artış ve Rus boru hattına alternatif bulunmaması, doğal gaz ihracatını sınırlamaktadır. Özbekistan, alternatif ihraç yollarının yaratılması için çaba göstermekte ve Asya'da yeni pazarlar aramaktadır. 2007 yılında 14.7 milyar m³ doğal gaz ihraç eden Özbekistan'ın 2008 yılı ihracatı 15.3 milyar m³, 2009'da 15.5 milyar m³, 2010 yılında yaklaşık 15 milyar m³ ve 2011 yılında ise 15.2 milyar m³ olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın yaklaşık % 90'ı Rusya, Çin ve Kazakistan'a, kalan bölümü de Kırgızistan ve Tacikistan'a satılmaktadır.

Ülkenin batısındaki Karakalpakistan'da yerleşik Surgil petrol-gaz yatağında Güney Kore şirketleri ile birlikte inşa edilen ve proje tutarı 4 milyar doları bulan Üstyurt Gaz-Kimya Rafinerisinde doğalgazdan plastik hammaddesi üretimi yapılmaktadır.

1992 yılında yaklaşık olarak günlük 66 bin varil olan üretim seviyesi, 1997 yılında yaklaşık olarak 157 bin varil seviyesine yükselmiştir. Ancak son yıllarda petrol üretimi azalarak 2000 yılında 7.5 milyon tona, 2002 yılında 7.2 milyon tona, 2004 yılında 6.6 milyon tona, 2005 ve 2006 yıllarında 5.4 milyon tona, 2007 yılında 4.9 milyon tona, 2008 yılında 4.8 milyon tona, 2009 yılında 4.5 milyon tona, 2010 yılında 3.7 milyon tona kadar gerilemiştir. Toplam petrol üretiminin % 70'i Buhara vilayetindeki Kökdumaloq sahasında gerçekleştirilmektedir. Öte yandan, Rusya'nın Lukoil, Rosneft ve Stroytransgaz-oil şirketleri tarafından Özbekistan'ın çeşitli bölgelerinde petrol arama çalışmaları devam ettirilmektedir.

Bununla birlikte, Özbekistan'da petrol ve doğal gaz alanındaki dış yatırımlar diğer Hazar bölgesi devletleriyle karşılaştırıldığında nispeten sınırlı oranda kalmaktadır. Özbekistan, Hazar Havzasındaki diğer devletlerin bu sektörde yaşamış oldukları benzer sorunları paylaşmaktadır. Pazardan uzak oluş ve bölgede kendi petrolünü dünya piyasalarına ulaştıracak ihraç yollarının eksikliği temel sorunlardır.

Özbekistan, doğal gaz anlaşmasına paralel olarak, Türkmenistan, Afganistan ve Pakistan ile olası Güney Boru Hattına (Orta Asya Petrol Boru Hattı) ilişkin olarak bir memorandum imzalamıştır. Orta Asya petrolünü Afganistan üzerinden Pakistan'ın Arap Denizi sahiline taşınması için planlanan boru hattı konusunda Afganistan'daki iç savaş ve istikrarsız durum nedeniyle ilerleme kaydedilememiştir.

Çin'in Türkmenistan'dan doğal gaz nakli için boru hattı kurulmasıyla ilgili projesi hayata geçmiş olup, Özbek doğal gazı da aynı hattan Çin'e ihraç edilmektedir. Çin'in bu ülkelerden yıllık 40 milyar metreküp gaz alması bekleniyor.

Özbekistan enerji ihtiyaçlarını tamamen kendi kaynakları ve imkanları çerçevesinde karşılayabilen birkaç ülkeden biridir. Orta Asya'daki birleşik enerji güç kaynağı toplam kapasitesinin yaklaşık % 50'si Özbekistan'dadır. Ülkenin elektrik enerji gücü 11.264 MW olup toplam 11.000 MW güce sahip olan 39 santral mevcut ve bu santraller 55 milyon MW/s miktarda elektrik üretebilme potansiyeline sahiptir. Elektrik üretiminde kullanılan enerji kaynaklarının temelini doğal gaz ve petrol ürünleri oluşturmaktadır. Toplam üretilen elektrikte doğal gazın payı % 80 civarındadır. Cumhuriyet 0.4 - 500 kV gerilimli, toplam uzunluğu 231,3 km olan yerel elektrik ve yüksek gerilimli güç hatlarından oluşan ağa sahiptir.

Son zamanlarda Özbekistan'da da alternatif enerji üretimi hakkında çalışmalar yapılmaktadır. Bunlar "Güneş enerjisi", "Rüzgar enerjisi" ve "Biyoyakıt" enerjisi.

Özbekistan güneşli ülke olduğundan dolayı gelecekte güneş enerjisine daha fazla önem verileceği ve üretim oranı artabileceği düşünülmektedir.

Ülkenin Bekabad ve Ustyurt bölgeleri rüzgar enerjisi üretimine müsait olan rüzgarın en çok olduğu yer olup, rüzgar enerjisinin kullanımı uzak bölgelerdeki köylerin enerji temininde önemli yer tutacağı tahmin edilmektedir.

2012 yılında rüzgar enerji sisteminin uygulanması için çalışma başlatıldı. Özbek Energo Devlet Anonim Şirketi, Taşkent İli'ne bağlı Bostanlıq İlçesi'nde ilk rüzgar enerji sistemini kurma çalışmalarını yürütmektedir.

Özbekistan'daki enerji sektörü tamamen "Özbekenergo" Devlet Anonim Şirketi'ne bağlı olup, ayrıca kömür endüstrisinde faaliyet gösteren tüm kuruluşları da bünyesinde bulundurmaktadır.

Özbekistan'da enerji sisteminin temelini toplam kapasitesi 10.6 milyon kw olan termik santraller oluşturmaktadır. Beş büyük termik santralde (Tallimercan TS, Sirderya TS, Novo-Angren TS, Taşkent TS 1-2) 150 ile 800 MW kapasiteli güç kaynakları yerleştirilmiştir.

1997 yılında Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası tarafından verilen kredi, Sirderya termik santralının 300 MW kapasiteli iki güç ünitesinin (№7 ve №8) yeniden yapılması için kullanılmıştır.

irderya termik santralından-Sogdiana trafosuna kadar 500 kV'lı yüksek gerilimli enerji hattı yapılmakta olup, bu hattın kısmi finansmanı İslam Kalkınma Bankası kredi kaynaklarından (25.1 milyon dolar) sağlanmaktadır.

Diğer uluslararası kuruluşlar tarafından verilen kredilerle Taşkent termik santrali de yeniden yapılanmaktadır. Tarım ve Su Kaynakları Bakanlığı tarafından uygulanmakta olan Programa göre senede 1,3 milyar kW/s elektrik üretebilen toplam gücü 420 MW eşit olan 15 küçük hidroelektrik santrali de inşa edilmektedir.

50 senedir faaliyette olan Taşkent çevresindeki Çarvak Hidroelektrik Santrali'nin 2015 yılında Rusya'nın Siloviye Maşini A. Ş. şirketi tarafından modernize edilmiştir.

Elektrik kurumu olan Özbek Energo Devlet Anonim Şirketi tarafından 2013 yılında olduğu gibi 2014 yılında da yatırım projelerine devam edilmiş olup, 28 ayrı yatırım projesi hayata geçirilmiştir. 2015 yılında ise 29 yatırım projesi tamamlanmıştır.

Bunlardan birisi de, Özbek Energo Devlet Anonim Şirketi ile Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) yetkililerinin, Nevai Termik Elektrik Santrali'nin üretim potansiyelinin artırılması için yaptıkları anlaşmadır. JICA, bu proje için 360 milyon dolarlık kredi sağlamıştır.

3. DIŞ TİCARET

Özbekistan'da ithalat ve ihracatı yapılacak malların belirli kategorilerde olanları için ya Bakanlar Kurulundan ya da Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığından izin alınması gerekmektedir. Bakanlar Kurulu bazı malların ithal ve ihracatına kotalar getirmektedir. Fiyatlarını kontrol altında tutmaktadır. Özellikle pamuk, pamuk ipliği, altın, petrol, gaz gibi strateji malların fiyatları devletin denetimindedir. Bununla ilgili yasalar 3982 sayılı ve 28 Mart 2008 de yayınlanan Cumhurbaşkanı Kararı, 31 Mart 1998 tarih ve 137 sayılı, 5 Aralık 2002 tarih ve 427 sayılı Bakanlar Kurulu Kararlarıdır.

Tablo 1: Özbekistan'ın Dış Ticareti (Milyar Dolar)

Yıllar	2017	2018
ihracat	10,1	10,9
ithalat	12	17,3
Hacim	22,1	28,2
Denge	-1,9	-6,4

Kaynak: Trademap

3.1. ÖZBEKİSTAN'IN İHRACATI

Özbekistan'ın en önemli ihraç kalemini değerli madenler, doğal gazlar ve tekstil sektörü oluşturmaktadır. 2018 yılında gerçekleştirilen 8,4 milyar dolar ihracatın yaklaşık 2,5 milyar dolarını değerli madenler oluşturmaktadır.

Tablo 2: Özbekistan'ın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000)

GTİP	ÜRÜNLER	2016	2017	2018
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	2.861.265	3.674.929	2.485.438
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	819.659	764.296	1.628.847
5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	477.297	608.534	711.521
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	255.829	309.343	441.961
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	354.144	396.228	437.924
809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	122.949	126.763	238.017
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	155.546	169.604	169.636
7901	İşlenmemiş çinko	134.062	188.392	162.934
5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	257.196	219.026	137.493
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	67.350	115.274	98.203
4706	Kağıt veya karton veya diğer lifli selülozik maddelerden geri kazanılmış liflerin hamurları	17.271	24.850	23.595
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	40.230	61.736	23.103
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3.456	14.447	18.045
0703	Soğan, şalot, sarımsak, pırasa ve diğer soğanımsı sebzeler(taze/soğutulmuş)	5.648	9.651	17.982

Özbekistan'ın başlıca ihraç pazarları arasında İsviçre, Çin, Rusya,Kazakistan ve Türkiye bulunmaktadır.

Tablo 3: Başlıca Ülkeler İtibari ile İhracatı (\$ 1.000)

Sıra	Ülkeler	2016	2017	2018
1	İsviçre	2.863.610	3.675.888	2.480.593

2	Çin	1.607.058	1.471.449	2.324.395
3	Rusya Federasyonu	761.041	1.021.517	1.063.042
4	Kazakistan	587.801	735.160	844.773
5	Türkiye	709.292	823.275	795.545
6	Kırgızistan	69.767	163.618	177.790
7	Tacikistan	33.630	69.334	126.263
8	Ukraine	71.060	122.705	121.363
9	Hindistan	46.489	104.454	107.045
10	Endonezya	7.311	28.727	55.835

Kaynak: Trade Map

3.2. ÖZBEKİSTAN'IN İTHALATI

Özbekistan'ın en önemli ithal kalemleri arasında ise otomotiv yan sanayi, petrol yağları, hava taşıtları, ilaçlar ve un gelmektedir.

Tablo 4: Özbekistan'ın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000)

GTİP	ÜRÜNLER	2016	2017	2018
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	357.465	577.313	864.915
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	505.728	500.309	516.293
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	367.986	426.633	390.980
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kaplanmış olanlar)	210.417	312.605	418.247
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	168.795	226.818	285.637
1001	Buğday ve mahlut	209.269	198.927	288.845
8703	Binek otomobilleri ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	192.517	176.863	405.933
7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	51.875	147.821	249.713
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	122.736	146.171	166.461
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanmamış)	79.537	142.865	205.687

Özbekistan'ın en fazla ürün ithalat gerçekleştirdiği ülkeler ÇHC, Rusya, Kazakistan, Güney Kore ve Türkiye'dir.

Tablo 5: Başlıca Ülkeler İtibari ile İthalatı (\$ 1.000)

Sıra	Ülkeler	2016	2017	2018
1	Çin	2.007.464	2.749.423	3.942.096
2	Rusya Federasyonu	1.964.967	2.618.172	3.320.803
3	G. Kore	930.468	1.180.448	2.117.837
4	Kazakistan	922.532	1.250.332	1.643.314
5	Türkiye	533.018	680.104	951.644
6	Almanya	500.379	666.041	807.882
7	Japonya	160.265	121.002	527.875
8	İtalya	194.594	190.964	378.751
9	ABD	317.880	136.095	296.380

4. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER

4.1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI

Özbekistan dış ticaret mevzuatında serbest dolaşım, ihracat, re-import, re-export, transit, geçici ithalat, serbest bölge, gümrük bölgesi dışı işleme, gümrük bölgesinde işleme, gözetim altında imha, devlet lehine ithali reddetme gibi rejimlere yer verilmektedir.

Özbekistan hükümetinin ithalat ve ihracat üzerindeki tarife dışı kontrolleri devam etmektedir. İthalat kontratlarının gümrük idaresine zorunlu kaydı yapılmaktadır. Belirli malların ithalat ve ihracatı hükümetin belirlediği kurumların iznine tabidir. Belirli malların ithalat ve ihracatı yine miktar kısıtlamalarına tabi tutulmaktadır.

İthalat ve ihracata konu bazı malların kontratlarının Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığının zorunlu ekspertizine tabidir. İthalatın devlet bütçesinden finanse edilmesi, hükümet garantisi altındaki kredilerle finanse edilmesi, %50 den fazla devlet hissesi bulunan firmalarca yapılması hallerinde zorunlu ekspertiz geçerlidir.

Adı geçen Bakanlık tarafından Mücevher, askeri malzeme, ham petrol, altın, metaller, pamuk ipliği mallarının ihracatında ihracat kontratının kayda alınması gereklidir.

Diğer malların ithalat ve ihracatında ise kontratların gümrüğe ve ilgili bankaya ibraz edilmesi zorunludur.

Cumhurbaşkanı tarafından 26 Nisan 2010 tarihinde alınan bir kararla, bazı ithal malların gümrükleme işlemlerinin yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde satılması zorunlu hale getirilmiştir. Bakanlar Kurulu

tarafından söz konusu ithal mallarla ilgili hazırlanan listede, televizyon, buzdolabı, klima, ütü, yatak ve nevresim takımı, tekstil ve deri ürünleri gibi kalemler bulunmaktadır.

4.2. TARİFELER VE DİĞER VERGİLER

Gümrük Tarifeleri

Özbekistan'ın gümrük vergileri %5 ila %30 arasında değişmektedir. Ayrıca bu vergilere ilave olarak ithalat sırasında referans fiyat uygulaması da yapılmak suretiyle, ithal edilen mallardan normal gümrük ve aksiz vergileri ile katma değer vergilerinin dışında ek bir mali yük getirmektedir. Getirilen malın beyan edilen fiyatıyla emsal teşkil eden fiyat arasındaki farkın da vergileri alınmaktadır. İthal edilen malların bedeli olarak beyannamede belirtilen değer yerine emsal ya da piyasa fiyatının dikkate alınması ithalatta gecikmelere ve ithalatçının maliyet hesabı yapmasında güçlükler neden olmaktadır. Gümrük vergisi uygulamasında sık sık değişen mevzuat ve gümrüğe göre değişebilen uygulamalar nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır.

Aksiz Vergisi (Bandrol)

İthal edilen bazı mallardan alınan bir çeşit bandrol vergisidir. Genelde Özbekistan'ın kendi üretimi bulunan ürünlerde koruma amaçlı ya da lüks tüketim malzemelerinin ithalini zorlaştırmayı hedefleyen vergilerdir. Vergi oranları % 5'ten başlamakta ve mal cinsine göre değişebilmektedir.

Katma Değer Vergisi

Özbekistan'a ithal edilen bütün mallardan %20 oranında KDV tahsil edilmektedir. Ancak, bazı özel imtiyazlı devlet firmaları ile toplam çalışan sayısının %50'den fazlasında engelli-özürlü personel istihdam eden firmalar ithalatta KDV muafiyetinden yararlanmaktadır. Ayrıca, sabit sermaye için gelen yatırım malları da KDV'den muafır.

4.3. ÜRÜN STANDARTLARI İLE İLGİLİ UYGULAMALAR

Özbekistan, ithalatta denetimi Uzbekstandart Devlet Ajansı tarafından yapılmakta olup, İthalatçı firma malın menşe, ihracat ülkesi, güvenlik şartlarına uygunluğu vs. hakkında dökümanları bu kuruma vermek zorundadır.

Bu konuda faaliyet gösteren Özbekistan Devlet Standartlar Teşkilatı (ÖZDAVSTANDART) Türk Standartlar Enstitüsü (TSE) ile 1991 yılında imzalanan protokol gereği ortak çalışmalar yapmaktadır. 1994 yılından beri iki teşkilat karşılıklı olarak temsilcilik bulundurmaktadır. Ortaklaşa kurulan bir test merkezi de faaliyete geçirilmiş olup, özellikle tekstil konusunda önemli bir ihtiyaca cevap verebilmektedir.

TSE Temsilciliği, öncelikli olarak Türkiye'den Özbekistan'a gelen ihraç mallarının (TSE Belgeli olması şartıyla) ülkeye ikinci bir kontrole tabi tutulmadan serbest girişini temin etmektedir. Oluşturduğu bilgi ve enformasyon merkeziyle Özbekistan'da yatırım yapan Türk müteşebbislerine yardımcı olmakta, gerekli Türk standartlarının tercümelerini yaparak Özdavstandarda onaylatarak Özbekistan standardı olarak Türk yatırımcıların istifadelerine sunmaktadır. Bu çerçevede de Türk ve Özbek firmalarına Belgelendirme hizmeti vermeye devam etmektedir.

Tüketim mallarının Özbekçe olarak etiketlenme zorunluluğu bulunmaktadır.

5. TÜRKİYE İLE TİCARET

Türkiye Özbekistan arası ticaret hacmi yıllar itibarıyla istikrarlı biçimde artış kaydetmektedir. 2000’li yılların başında 168,4 milyon dolar seviyelerinde olan dış ticaret hacmimiz 1,7 milyar dolar seviyesini aşmış durumdadır.

İki ülke arası ticari ilişkilerin son on yıldır düzenli biçimde geliştiği söylenebilecek olsa da Türkiye’nin aleyhine bir gelişim söz konusudur. 2003 yılından beri sürekli ticaret açığı verdiğimiz Özbekistan’a olan ihracatımız 2000 yılında 82 milyon dolar seviyelerinden yaklaşık 11 kat artış kaydederek 951,5 milyon dolara ulaşmış olup, aynı dönemde 85,7 milyon dolar olan ithalatımız ise 9 kattan fazla artarak 795,5 milyon düzeyine yükselmiştir.

Tablo 6: Türkiye’nin Özbekistan ile Dış Ticareti (\$ 1.000.000)

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2015	488,6	711,6	1.200,1	-223,0
2016	533,0	709,3	1.242,3	-176,3
2017	680,1	823,3	1.503,4	-143,2
2018	951	796	1.747	155

Kaynak:TÜİK *:Ocak-Nisan

Tablo 7: Türkiye’nin Özbekistan’a İhracatında Başlıca Ürünler (\$ 1.000)

GTİP	ÜRÜNLER	2016	2017	2018
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	42.112	40.243	33,577
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksanı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	7.308	31.559	39,278
8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	17.176	26.760	18,601
8451	Dokuma ipliklerin, mensucatın yıkanması, temizlenmesi, kurutulması, ütülenmesi, sarılması, katlanması vb için makineler	15.225	22.569	36,645
3921	Plastikten diğer plakalar, levhalar, yapraklar, filmler, folyeler ve şeritler	16.579	20.320	13,639
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	11.792	16.890	19,351
3204	Sentetik organik boyayıcı maddeler, floresanlı aydınlatma maddeleri veya lüminofor olarak kullanılan organik ürünler	13.495	16.483	16,905
8479	kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makineler ve mekanik cihazlar	11.698	15.297	27,478
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	2.178	13.194	11,205
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialliesterler, vb. (ilk şekilde)	9.968	13.019	14,868

Kaynak: Trademap

Tablo 8: Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (\$ 1.000)

GTİP	ÜRÜNLER	2016	2017	2018
7408	Bakır teller	121.921	203.603	83.406
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	176.598	189.062	292.488
5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	62.194	112.825	122.651
7901	İşlenmemiş çinko	86.613	88.131	99.469
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	90.787	82.589	104.846
7411	Bakırdan ince ve kalın borular	17.178	22.398	19.852
7419	Bakırdan diğer eşya:	10.370	16.607	9.793
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	21.750	13.978	6.406
8535	Gerilimi 1000 voltu geçen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, sigortalar, yıldırım önleyici, fişler, kutular vb)	3.496	5.901	1.780

Kaynak: Trade Map

6. BURSA İLİNİN ÖZBEKİSTAN İLE DIŞ TİCARETİ

2017 yılında , Bursa ilinden Özbekistan'a 31,1 milyon doların üzerinde ihracat gerçekleştirilirken, Özbekistan'dan ithal ettiğimiz ürünlerin değeri 2,2 milyon dolar olmuştur. Bursa ili, İstanbul'dan sonra Özbekistan'a en fazla ihracat yapan il konumundadır.

2017 Ocak ayı baz alındığında, Bursa'da Özbekistan sermayeli 3 firma olup, söz konusu firmalar otomotiv yan sanayi, tekstil ve inşaat sektörlerinde faaliyette bulunmaktadır.

Tablo 9: Bursa ilinin Özbekistan ile Dış Ticareti (\$)

YIL	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2014	37.918.114	1.105.772	39.023.886	36.812.342
2015	26.177.697	1.131.545	27.309.242	25.046.152
2016	21.971.760	9.223.606	31.195.366	12.748.154
2017	31.127.003	2.274.474	33.401.477	28.852.529
2018	43.518.608	1.217.195	44.735.803	42.301.413

Kaynak: TÜİK

7. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

İKİLİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER	ONAYLANMA TARİHİ	İMZA YERİ
Türkiye-Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyon Beşinci Dönem Toplantısı Protokolü	23.07.2019	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Meteoroloji Alanında İşbirliği Anlaşması	30.04.2018	Taşkent
Türkiye Cumhuriyeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Arasında Suçluların İadesi Anlaşması	30.04.2018	Taşkent
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültürel İşbirliği Anlaşması	30.04.2018	Taşkent
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma	25.10.2017	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm İşbirliği Anlaşması	25.10.2017	Ankara
Türkiye-Özbekistan Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı Protokolü	25.10.2016	İstanbul
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Sağlık Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçiliği Arasında Sağlık Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşma	12.05.2010	Ankara
Türkiye-Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyon Üçüncü Dönem Toplantısı Protokolü	27.03.2008	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Terörizmle Mücadelede İşbirliği Anlaşması	19.12.2003	Taşkent
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Pasaport Hamillerine Yönelik Vize Uygulamasının Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına Dair Anlaşma	19.12.2003	Taşkent
Türkiye Cumhuriyeti- Özbekistan Cumhuriyeti Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu İkinci Dönem Toplantısı Protokolü	18.12.2003	Taşkent
Özbekistan ile Türkiye Arasında İmzalanan, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) Protokolü	24.06.2002	Taşkent
Özbekistan Tarım ve Su İşleri Bakanlığı ile Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) Arasında Tarım Alanında İşbirliği Protokolü	13.05.2002	Ankara
Özbekistan-Türkiye Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı Protokolü	20.04.2001	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	13.04.1998	Taşkent
Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesi Arasında İmzalanan "Gümrük Personelinin Eğitimi Konusunda Protokol	13.04.1998	Taşkent
Özbekistan ile Türkiye Arasında İmzalanan "Kültürel Varlıkların Kaçakçılığının Önlenmesi ve İadesinin Sağlanması Konusunda Karşılıklı Yardım Anlaşması	13.04.1998	Taşkent
Özbekistan ile Türkiye Arasında İmzalanan "Telif Haklarının ve Benzer Hakların Korunmasına İlişkin Anlaşma	13.04.1998	Taşkent

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında imzalanan "Sağlık ve Tıp Alanında İşbirliği Anlaşması	18.11.1997	Ankara
Özbekistan ile Türkiye Arasında İmzalanan Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması	18.11.1997	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan "Gümrük İdarelerinin Karşılıklı Yardımlaşmasına İlişkin Anlaşma	18.11.1997	Ankara
Özbekistan Orman Bakanlığı ile Türkiye Orman Bakanlığı Arasında İmzalanan Ormanlık Alanında İşbirliğine İlişkin Protokol	15.10.1997	Antalya
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan "Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	4.07.1997	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Arasında Ebedi Dostluk ve İşbirliği Antlaşması	8.05.1996	Taşkent
Özbekistan ile Türkiye Arasında Çevre Alanında İşbirliği Anlaşması	4.04.1996	Ankara
Özbekistandaki Yeni Projelerin Eximbank Tarafından Finanse Edilmesine İlişkin Adıgeçen Ülke ile İmzalanan Mutabakat Muhtırası	11.03.1996	Ankara
Özbekistan ile Türkiye Arasında Ticarî ve Ekonomik İşbirliği Konularında Türk-Özbek Karma Ekonomik Komisyonu Kurulmasına İlişkin Anlaşma	2.09.1995	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti Tanım ve Köyişleri Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Kışlak Hocalığı Bakanlığı Arasında Tarım Alanında Bilimsel, Teknik ve Ekonomik İşbirliği Protokolü	11.07.1995	Ankara
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan, Karşılıklı Büyükelçilikler Faaliyetlerinin Gayrimenkul ve Mali Veçhelerine İlişkin Anlaşma	9.07.1995	Taşkent
Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bilim ve Teknoloji Alanında İşbirliği Anlaşması	9.07.1995	Taşkent
Özbekistan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Vize Kolaylığı Anlaşması	9.07.1995	Taşkent
Özbekistan ile Türkiye Arasında İmzalanan Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi	23.06.1994	Ankara
Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşması	23.06.1994	Ankara
Özbekistan ile Türkiye Arasında İmzalanan Konsolosluk Sözleşmesi	2.09.1993	Ankara
Özbekistan Cumhuriyeti ile İmzalanan, Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığı, Uluslararası Terörizm ve Diğer Örgütlü Suçlarla Mücadeleye İlişkin Anlaşma	5.04.1993	Taşkent
Türkiye ile Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Azerbaycan Arasında İmzalanan Haberleşme Alanında İşbirliğine İlişkin Protokoller	3.12.1992	
Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kazakistan Cumhuriyeti Hükümetleri ile İmzalanan Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmaları	5.10.1992	Taşkent
Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	28.04.1992	Taşkent
Özbekistan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	28.04.1992	Taşkent
Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan'a Eximbank Kredisi Verilmesine İlişkin Mutabakat Muhtırası	28.04.1992	Taşkent

Özbekistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığımız Arasında İmzalanan Özbekistan Polisinin Eğitimi, Çalışma Usulleri ve Talimatlarının Yeniden Yapılandırılmasına Destek Verilmesi ve İşbirliği Yapılmasına İlişkin Protokol	17.04.1992	Ankara
Özbekistan, Türkmenistan ve Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri ile Yapılan Tıp ve Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşmaları	25.12.1991	Taşkent
Özbekistan ile Yapılan Ekonomik ve Ticarî İşbirliğine Dair Anlaşma	19.12.1991	Ankara
Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti ile Yapılan Ulaştırma ve Haberleşme Alanında İşbirliği Konusundaki Anlaşma	19.12.1991	Ankara
Türkiye ile Özbekistan ve Kırgızistan Arasında Ekonomik , Ticari, Sınai ve Kültürel İşbirliğine Dair Anlaşma	19.12.1991	Ankara

Kaynak: Resmi Gazete

8. YARARLI ADRESLER

ÖZBEKİSTAN BÜYÜKELÇİLİĞİ

Adres : Sancak Mahallesi 211. Sokak No: 3 Yıldız/Çankaya, 06550 ANKARA

Tel : +90 312 441 38 71-72

Faks : +90 312 442 70 58

Web : www.turkey.mfa.uz

ÖZBEKİSTAN KONSOLOSLUĞU

Adres : Cumhuriyet Cad. No.39 D.4Taksim / İSTANBUL

Tel : +90 212 323 20 37

Faks : +90 212 293 47 43

T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ

Adres: Akademik Yahya Gulyamov Ko chasi. No:87

Taşkent/Özbekistan.

Tel: +998 97 131 42 40

Faks: +(998) 78 113 03 33

9. KAYNAKÇA

1. Ekonomi Bakanlığı Bilgi Sistemi – www.ekonomi.gov.tr
2. Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı – www.mfa.gov.tr
3. Türkiye İstatistik Kurumu – www.tuik.gov.tr
4. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği – www.tobb.org.tr
5. Uludađ İhracatçılar Birliği – www.uib.org.tr/tr
6. Trademap – www.trademap.org
7. Expodatabase – www.expodatabase.com
8. World Meters – www.worldmeters.info/tr/
9. The Economy Intelligence Unit (EIU) – www.eiu.com
10. Resmi Gazete